

Obsah

1	ÚVOD	1
2	HISTORIE.....	3
2.1	ZÁZNAM ČÍSEL.....	3
2.2	PRVNÍ VYNÁLEZCI VÝPOČETNÍCH POMŮCEK.....	4
2.3	PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE V ANGLII	4
2.4	STROJE NA KONCI 19. STOLETÍ.....	6
2.5	PRVNÍ POLOVINA 20. STOLETÍ.....	7
2.5.1	<i>Konrád Zuse</i>	7
2.5.2	<i>Alan Mathison Turing</i>	8
2.6	ROZMACH POČÍTAČŮ	10
2.6.1	<i>John Louis von Neumann</i>	11
2.6.2	<i>Počítač Mark I</i>	13
2.6.3	<i>Počítač EDSAC</i>	14
2.7	POČÍTAČOVÝ PRŮMYSL	15
2.8	POVÁLEČNÉ OBDOBÍ V ČECHÁCH	16
2.8.1	<i>Antonín Svoboda</i>	19
2.9	ROZVOJ MIKROPROCESSORŮ A PERSONÁLNÍCH POČÍTAČŮ	20
3	ARCHITEKTURA, ORGANIZACE A IMPLEMENTACE POČÍTAČE.....	23
3.1	ARCHITEKTURA POČÍTAČE.....	23
3.2	ORGANIZACE POČÍTAČE.....	25
3.3	IMPLEMENTACE POČÍTAČE	28
3.4	PROGRAMOVÁNÍ	30
3.5	ZÁKLADNÍ PRVKY POČÍTAČE	31
3.6	FORMÁLNÍ POPIS POČÍTAČOVÉHO SYSTÉMU	31
4	REPREZENTACE DAT	37
4.1	LOGICKÉ HODNOTY	37
4.2	ZNAKY	38
4.3	ČÍSELNÉ SOUSTAVY	38
4.3.1	<i>Polyadické číselné soustavy</i>	39
4.3.2	<i>Nepolyadické číselné soustavy</i>	39
4.3.3	<i>Konverze mezi polyadickými soustavami o různém základu</i>	40
4.3.4	<i>Chyby při konverzi</i>	42
4.4	ČÍSLA V PEVNĚ ŘADOVÉ ČÁRCE	44
4.4.1	<i>Binární čísla se znaménkem</i>	45
4.4.2	<i>Dvojkový doplněk</i>	46
4.4.3	<i>Čísla v kódu BCD</i>	46
4.5	ČÍSLA V PLOVOUCÍ ŘADOVÉ ČÁRCE.....	47
4.5.1	<i>Přesnost záznamu reálných čísel</i>	50
4.5.2	<i>Doporučení IEEE-754 (854)</i>	51
4.5.3	<i>Reprezentace reálných čísel v procesorech Intel</i>	53
4.5.3.1	<i>Nuly se znaménkem</i>	53
4.5.3.2	<i>Normalizované a denormalizované konečné hodnoty</i>	53
4.5.3.3	<i>Nekonečna se znaménkem</i>	55
4.5.3.4	<i>Nečíselné hodnoty</i>	55
4.5.3.5	<i>Formáty čísel</i>	55
4.6	SPECIÁLNÍ TYPY ZÁZNAMU ČÍSEL	56

4.7	DATA S AUTOMATICKOU IDENTIFIKACÍ	56
4.7.1	Tagované paměti.....	57
4.7.2	Deskriptory dat.....	57
4.7.3	Objekty.....	58
4.8	STRATEGIE MATEMATICKÝCH OPERACÍ	58
4.8.1	Operace sčítání a odčítání.....	58
4.8.2	Operace násobení a dělení.....	59
5	INSTRUKCE	61
5.1	INSTRUKČNÍ REPERTOÁR	62
5.1.1	Variace operačních kódů.....	62
5.1.2	Variace operandů.....	63
5.1.3	Modalita polí operandu.....	63
5.1.4	Modalita ochrany paměti.....	63
5.2	OPERANDY INSTRUKCÍ	64
5.2.1	Čtyřadresové instrukce.....	64
5.2.2	Tříadresové instrukce.....	64
5.2.3	Dvouadresové instrukce.....	65
5.2.4	Jednoadresové instrukce.....	65
5.2.5	Bezadresové počítače.....	65
5.3	SKUPINY INSTRUKCÍ	66
5.3.1	Instrukce přesunu dat.....	66
5.3.2	Skupina aritmeticko-logických instrukcí.....	66
5.3.3	Skupina instrukcí posuvu a rotace.....	67
5.3.4	Skupina skokových instrukcí.....	68
5.3.5	Instrukce pro operace se zásobníkem.....	68
5.3.6	Instrukce řízení stroje.....	69
5.3.7	Skupina instrukcí vstupu a výstupu.....	69
5.4	INSTRUKČNÍ REPERTOÁR - VELIKOST, SLOŽITOST A ÚPLNOST	70
5.5	ZPŮSOBY ADRESOVÁNÍ	71
5.5.1	Přímé adresování.....	71
5.5.2	Nepřímé adresování.....	73
5.5.3	Relativní adresování.....	73
5.5.4	Indexované adresování.....	75
6	PROCESORY	77
6.1	ŘADIČ	79
6.2	FORMÁTY MIKROINSTRUKCÍ	83
6.3	NANOPROGRAMOVÁNÍ	84
6.4	VIRTUÁLNÍ PROCESOR	86
6.5	OPTIMALIZACE PRÁCE PROCESORU	88
6.5.1	Procesory s proudovým zpracováním.....	88
6.5.2	Vektorové procesory.....	90
6.5.3	Superskalární procesory.....	93
6.5.4	Prerovnání instrukcí.....	94
6.5.5	Optimalizace instrukcí skoku.....	96
6.5.6	Instrukce vázané daty.....	98
6.6	DALŠÍ ZVYŠOVÁNÍ VÝKONNOSTI PROCESORŮ	98
6.6.1	Koncepce architektury RISC.....	99
6.6.2	Taxonomie procesorů RISC.....	102
6.6.3	Přehled vlastností komerčně dodávaných procesorů.....	103
6.6.3.1	Procesory typu SPARC.....	104
6.6.3.2	Procesor IBM - RS/6000.....	104
6.6.3.3	Procesor Intel 860.....	105
6.6.4	Architektury Post-RISC.....	106
6.6.4.1	Jednotka predekódování a vyrovnávací paměti instrukcí (1).....	107

6.6.4.2	Predikční jednotka (Fetch/Flow) (2)	108
6.6.4.3	Dekódování a skoky (Decode/Branch) (3)	108
6.6.4.4	Přidělování instrukcí a změna uspořádání (4)	109
6.6.4.5	Exekuční jednotky (5)	109
6.6.4.6	Odkládací jednotka a vyrovnávací paměť pro ukončené instrukce (6)	110
6.6.4.7	Proudová linka zpracování instrukcí u procesorů třídy post-RISC	111
6.6.5	<i>Třída post-RISC jako procesor řízený daty</i>	111
6.6.6	<i>Příklady vybraných procesorů</i>	112
6.6.6.1	DEC Alpha 21 164 (21 264)	112
6.6.6.2	IBM PowerPC 604	113
6.6.6.3	Intel Pentium P6	115
7	PAMĚTI	117
7.1	CHARAKTERISTIKY PAMĚTI	117
7.1.1	<i>Rozlišení paměti podle přístupu k datům</i>	118
7.1.2	<i>Rozlišení paměti podle implementace</i>	119
7.1.3	<i>Rozlišení paměti podle umístění v systému</i>	121
7.2	VNITŘNÍ ORGANIZACE PAMĚŤOVÝCH JEDNOTEK	122
7.2.1	<i>Paměť se širokým slovem</i>	123
7.2.2	<i>Paměť s prokládanými cykly</i>	123
7.2.2.1	Techniky redukce konfliktů	124
7.2.3	<i>Kontrola a opravy chyb dat v pamětech</i>	126
7.3	HIERARCHICKÉ PAMĚŤOVÉ SYSTÉMY	128
7.3.1	<i>Mapovací mechanismy</i>	129
7.3.2	<i>Dvojirovňový paměťový systém</i>	130
7.3.2.1	Stránkovaná paměť	130
7.3.2.2	Segmentovaná paměť	131
7.3.2.3	Stránkovaná segmentová paměť	131
7.3.3	<i>Efektivní přístupová doba</i>	132
7.3.4	<i>Příklady realizace virtuálního adresování</i>	133
7.3.4.1	Sun SPARC	133
7.3.4.2	Intel Pentium	135
7.3.5	<i>Struktura programu a virtuální paměťový systém</i>	137
7.3.6	<i>Strategie výměny bloku</i>	138
7.3.6.1	Strategie FIFO	139
7.3.6.2	Strategie LRU	140
7.3.7	<i>Tříúrovňový paměťový systém</i>	141
7.3.7.1	Vyrovňovací paměť s přímým mapováním	143
7.3.7.2	Vyrovňovací paměť s asociativním mapováním	143
7.3.7.3	Vyrovňovací paměť s částečně asociativním mapováním	144
7.3.8	<i>Zapisovací strategie</i>	145
7.3.8.1	Strategie současného zápisu	146
7.3.8.2	Strategie zpožděného zápisu	146
7.3.8.3	Strategie předběžného zápisu	147
7.3.8.4	Porovnání strategií zápisu	147
7.3.9	<i>Redukce ztrát výkonu v hierarchických paměťových systémech</i>	147
7.3.9.1	Snížení počtu výpadků bloku	147
7.3.9.2	Redukce ztrát při výpadku bloku	148
7.3.9.3	Redukce času potřebného k nalezení shody	149
7.3.10	<i>Virtuální a fyzické vyrovnávací paměti</i>	149
8	PROPOJOVACÍ SUBSYSTÉMY	151
8.1	SMĚROVÉ ORGANIZACE	152
8.1.1	<i>Základní pojmy</i>	152
8.1.2	<i>Statické sítě</i>	153
8.1.2.1	Lineární síť	153
8.1.2.2	Stromové síť a hvězda	153
8.1.2.3	Kruhová síť	154
8.1.2.4	Planární topologie	155
8.1.2.5	Hyperkrychle	155
8.1.2.6	Komunikační strategie ve statických sítích	155
8.1.3	<i>Dynamické sítě</i>	156
8.1.3.1	Křížové přepínače	156
8.1.3.2	Propojovací síť s výměnou	157

8.1.3.3	Víceúrovňové prepínací sítě.....	158
8.1.3.4	Strategie řízení dynamické sítě.....	159
8.2	SBĚRNICOVÉ ORGANIZACE	160
8.2.1	<i>Sběrnice hierarchie .....</i>	<i>161</i>
8.2.2	<i>Synchronní a asynchronní přenos.....</i>	<i>162</i>
8.2.3	<i>Arbitráž požadavků o sběrnici .....</i>	<i>164</i>
8.2.4	<i>Příklady sběrnic v komerčních systémech .....</i>	<i>166</i>
8.2.4.1	Paralelní sběrnice AGP.....	166
8.2.4.2	Sériová sběrnice USB.....	167
8.3	ZPŮSOBY PROGRAMOVÉ OBSLUHY PROPOJENÍ.....	167
8.3.1	<i>Programová obsluha.....</i>	<i>168</i>
8.3.2	<i>Obsluha s využitím přerušení.....</i>	<i>168</i>
8.3.3	<i>Blokové přenosy - DMA.....</i>	<i>169</i>
8.3.3.1	Přímý přístup s odpojením procesoru	170
8.3.3.2	Přímý přístup s "kradením" cyklů.....	171
8.3.3.3	Multiplexovaný přístup	171
8.3.4	<i>Samostatné procesory .....</i>	<i>171</i>
9	TAXONOMIE VÝPOČETNÍCH SYSTÉMŮ	173
9.1	FLYNNOVA TAXONOMIE	173
9.2	PROCESORY TYPU SISD	173
9.3	PROCESORY TYPU SIMD	174
9.4	PROCESORY MISD	174
9.5	PROCESORY MIMD.....	175
9.6	DALŠÍ POUŽÍVANÉ TAXONOMIE	175
10	POČÍTAČOVÉ SYSTÉMY S VYSOKÝM VÝKONEM.....	177
10.1	PŘEHLED ORGANIZACÍ S VYSOKÝM VÝKONEM	178
10.1.1	<i>Multiprocesory MIMD se sdílenou pamětí.....</i>	<i>179</i>
10.1.2	<i>Multiprocesorové vektorové stroje.....</i>	<i>180</i>
10.1.3	<i>Systémy MIMD s distribuovanými pamětmi.....</i>	<i>181</i>
10.1.4	<i>Stroje SIMD.....</i>	<i>182</i>
10.1.5	<i>Maticové počítače .....</i>	<i>183</i>
10.1.6	<i>Distribuované paměti.....</i>	<i>184</i>
10.1.7	<i>Porovnání systémů SIMD a MIMD .....</i>	<i>186</i>
10.2	PARALELNÍ SYSTÉMY.....	186
10.2.1	<i>Podmínky pro paralelní provádění výpočtu.....</i>	<i>186</i>
10.2.2	<i>Granularita.....</i>	<i>187</i>
10.2.3	<i>Způsoby paralelního zpracování.....</i>	<i>187</i>
10.2.4	<i>Výkon paralelního systému .....</i>	<i>188</i>
10.2.5	<i>Účinnost paralelního zpracování.....</i>	<i>192</i>
10.2.6	<i>Účinnost paralelních algoritmů .....</i>	<i>193</i>
11	NETRADIČNÍ STROJE.....	195
11.1	ASOCIATIVNÍ PROCESORY.....	195
11.2	POČÍTAČE ŘÍZENÉ UDÁLOSTMI	196
11.2.1	<i>Počítač řízený tokem dat.....</i>	<i>196</i>
11.2.1.1	<i>Jednoučelové počítače řízené daty.....</i>	<i>197</i>
11.2.1.2	<i>Statické a dynamické univerzální počítače .....</i>	<i>198</i>
11.2.2	<i>Aplikační charakteristiky počítačů řízených tokem dat.....</i>	<i>198</i>
11.2.3	<i>Redukční počítače .....</i>	<i>199</i>
11.3	SYSTOLICKÁ POLE	199
11.4	NEURONOVÉ SÍTĚ.....	200
12	PERSPEKTIVY DALŠÍHO TECHNOLOGICKÉHO ROZVOJE.....	203
12.1	MECHANICKÉ NANOPOČÍTAČE.....	205

12.2	CHEMICKÉ NANOPOČÍTAČE	205
12.2.1	<i>Biologické systémy</i>	207
12.3	KVANTOVÉ NANOPOČÍTAČE	207
12.4	ELEKTRONICKÉ NANOPOČÍTAČE.....	210
13	MĚŘENÍ VÝKONNOSTI	213
14	SPOLEHLIVOST POČÍTAČOVÝCH SYSTÉMŮ	217
14.1	ZÁKLADNÍ POJMY	217
14.1.1	<i>Spolehlivost $R(t)$</i>	218
14.1.2	<i>Pravděpodobnost poruchy $Q(t)$</i>	218
14.1.3	<i>Hustota rozložení poruch $q(t)$</i>	218
14.1.4	<i>Střední doba bezporuchového provozu - MTBF</i>	219
14.2	HODNOCENÍ SPOLEHLIVOSTI.....	220
14.3	ZÁLOHOVÁNÍ.....	221
14.4	SPOLEHLIVOST PROGRAMOVÉHO VYBAVENÍ.....	225
15	PŘÍLOHY.....	226
15.1	HISTORICKÝ PŘEHLED VÝZNAMNÝCH TYPŮ POČÍTAČŮ DO ROKU 1978	228
15.2	KÓDOVACÍ TABULKA EBCDIC.....	229
15.3	KÓDOVACÍ TABULKA ASCII.....	230
15.4	KÓDOVACÍ TABULKA LATIN 2.....	232
15.5	SEZNAM NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH ANGLICKÝCH ZKRATEK Z VÝPOČETNÍ TECHNIKY	237
16	LITERATURA.....	